

РОМАНОВСЬКА Юлія,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів
Винницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету
вул. Соборна, 87, м. Вінниця, 21050

E-mail: ro.yuliia@vtei.com.ua
ORCID: 0000-0002-1099-0787

ФІНАНСОВА ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Розглянуто особливості вікової структури населення у пенсійному забезпеченні України. Досліджено показник заміщення та відповідність його міжнародним нормам. Визначено, що у Пенсійному фонді України спостерігається постійна тенденція невиконання плану як за доходами, так і за видатками. Виокремлено фактори дефіциту коштів у Пенсійному фонді України.

Ключові слова: пенсійне забезпечення, доходи та видатки Пенсійного фонду, коефіцієнт заміщення, пенсіонери, дефіцит бюджету Пенсійного фонду України.

Романовская Ю. Финансовая обеспеченность Пенсионного фонда Украины. Рассмотрены особенности возрастной структуры населения в пенсионном обеспечении Украины. Исследован показатель замещения и соответствие его международным нормам. Определено, что в Пенсионном фонде Украины наблюдается стабильная тенденция невыполнения плана как по доходам, так и по расходам. Выделены факторы дефицита средств в Пенсионном фонде Украины.

Ключевые слова: пенсионное обеспечение, доходы и расходы Пенсионного фонда, коэффициент замещения, пенсионеры, дефицит бюджета Пенсионного фонда Украины.

Постановка проблеми. Розвиток України як соціально орієнтованої держави передбачає дотримання соціальних гарантій для всіх громадян. Право на пенсійне забезпечення (ПЗ) як базова цінність соціальної захищеності особистості затверджено в ст. 46 Конституції України (право громадян на соціальний захист), а в ч. 2 ст. 46 окреслено [1] право на пенсійне забезпечення. Пенсійний захист в Україні є основною компонентою соціального захисту населення, адже за рахунок пенсійних виплат відбувається підтримка осіб, які не мають можливості матеріально забезпечити себе у зв'язку з певними обставинами, що передбачені законодавством про пенсійне забезпечення. Нині пенсійний захист не в повному обсягу реалізує свої функції у зв'язку з демографічними та економічними проблемами нашої держави, тому особливої уваги потребує аналіз сучасного пенсійного забезпечення. Актуальність оцінювання ПЗ обумовлена сучасними

трансформаційними процесами в українській економіці, що має стати підґрунтям формування цілісної, комплексної стратегії реформування пенсійної системи суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання пенсійного забезпечення постійно знаходяться у фокусі уваги науковців. Дослідженню проблеми реформування пенсійних систем присвячено наукові праці А. Крутова, Н. Кашен, І. Бігдан [2]. Фахівцями розглянуто іноземний досвід реформування пенсійних систем, що відбувається під впливом низки міжнародних чинників, і реалізується із залученням відповідних національних і міжнародних інституцій. Вивченню окремих аспектів функціонування, організації та регулювання системи пенсійного забезпечення присвячено праці багатьох українських науковців і практиків: Т. Кривошлик [3], О. Димніч [4], К. Демченко [5], С. Закірова [6]. Науковці та практики досліджують деякі економічні проблеми стану та розвитку пенсійної системи України, питання соціальної безпеки, міжнародного досвіду впровадження реформ у цій галузі. Окремі аспекти сутності, значення та оцінювання надходжень єдиного соціального внеску знайшли своє відображення у працях вітчизняних фахівців: Ю. Романченко [7], Г. Гончар [8], О. Тулай [9]. Віддаючи належне доробку учених у цій сфері, варто підкреслити, що на подальше дослідження заслуговують окремі аспекти впливу демографічних процесів на розвиток пенсійної системи України, оцінювання джерел фінансового забезпечення ПФУ.

Метою дослідження є аналіз розвитку системи пенсійного забезпечення України та виокремлення проблем функціонування Пенсійного фонду України.

Матеріали та методи. Теоретичною та методологічною основою статті стали праці науковців стосовно складових оцінювання ПЗ. Дослідження проведено із застосуванням методів теоретичного узагальнення, порівняльного аналізу, аналізу та синтезу, що дало змогу встановити невиконання плану по доходах та видатках ПФУ, розрахувати коефіцієнт заміщення та його відповідність міжнародним стандартам, навести основні чинники дефіциту ПФУ.

Результати дослідження. Нинішня пенсійна система України хоч являє собою гібрид радянської пенсійної системи із сучасними європейськими елементами, але все одно залишається солідарною. Інакше кажучи, діюча в нашій країні пенсійна модель є розподільною. Суть її полягає в тому, що страхові внески збирають з одних, а отримані кошти розподіляють серед інших, тобто більш старшого покоління громадян. Така система має свої переваги, зокрема можливість почати виплату пенсій негайно, оскільки вона не потребує часу для накопичень. Розміри пенсій не залежать від результатів функціонування фінансових ринків. Вона гарантує певний ступінь соціального захисту всім громадянам похилого віку, забезпечує більш високу

норму заміщення (відношення пенсії до заробітної плати) для осіб з невисокою зарплатою, тобто реалізується перерозподіл доходів від високо- до низькооплачуваних категорій громадян. Розподільні пенсійні системи притаманні багатьом європейським країнам, але вони функціонують у сукупності з накопичувальними.

Економічна криза є основною причиною незадовільного пенсійного забезпечення, а суто демографічні фактори – серйозний бар'єр на шляху реформування системи соціального захисту населення України в цілому і пенсійної системи зокрема як її невід'ємної складової частини. Такої думки дотримуються й А. Бренер, Ю. Набатова [10]. Рівень старіння населення України є досить високим і вимагає пильної уваги науковців (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка демографічних показників в Україні, 2015–2019 рр.

Рік	Кількість населення, тис. осіб *		
	усього	працюючі (віком 15–70 років)	пенсіонери
2015	42 759.7	18 097.9	12 147.2
2016	42 590.9	17 955.1	12 296.5
2017	42 414.9	17 854.4	11 956.2
2018	42 216.8	17 939.5	11 725.4
2019	41 902.41	18 066.0	11 327.3

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та частини зони проведення операції Об'єднаних сил.

Джерело: складено автором за даними [11].

Як свідчать дані табл. 1, щороку кількість пенсіонерів зменшується. Тобто держава шляхом підвищення пенсійного віку та здійснення різноманітних реформ зменшила кількість пенсіонерів у країні. Разом із зменшенням кількості пенсіонерів скорочується і кількість населення в Україні, що спричинено багатьма чинниками, зокрема низькими показниками народжуваності порівняно з високою смертністю. Також зменшується кількість працюючого населення віком 15–70 років, але у 2018 р. цю тенденцію порушено – кількість працюючих громадян зросла на 85.1 тис. осіб. Ця тенденція до зростання зберіглася і у 2019 р. Проте, хоча кількість осіб, які працюють, є вищою, ніж кількість пенсіонерів, коштів, що формуються за рахунок обов'язкових відрахувань від заробітної плати, не вистачає для забезпечення кожному пенсіонеру гідних умов життя.

Проблема старіння населення, яка виявляється у збільшенні частки осіб похилого віку та зміні співвідношення між поколіннями, свідчить про погіршення демографічної ситуації в Україні [12, с. 4–8]. За 1959–2001 рр. співвідношення осіб пенсійного віку і населення працездатного віку збільшилося майже вдвічі (з 22.7 до 41.1 %). За

* До уваги взято не кількість працездатного населення, а тільки офіційно працевлаштованих осіб, які мають повну або неповну зайнятість.

прогнозами Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, протягом 2010–2025 рр. це співвідношення досягне 50 %, а до 2050 р. – 76 %. За демографічними прогнозами та оцінкою експертів, ймовірність того, що Україна в короткій чи середній перспективі досягне рівня простого відтворення, дуже мала.

Від фінансової спроможності пенсійної системи безпосередньо залежить добробут майже третини населення країни [13], тому варто дослідити в динаміці ситуацію із розміром пенсій, обсягом прожиткового мінімуму та заробітної плати (табл. 2).

Таблиця 2

Основні показники фінансової забезпеченості населення в 2015–2019 рр., грн

Рік	Прожитковий мінімум	Пенсія		Заробітна плата	
		мінімальна	максимальна	мінімальна	максимальна
2015	1 378	949	9 490	1 378	23 426
2016	1 600	1 074	10 740	1 600	27 200
2017	1 762	1 247	10 740	3 200	29 954
2018	1 921	1 373	13 800	3 723	32 657
2019	2 027	1 638	16 380	4 173	62 595

Джерело: складено автором на основі даних [11; 14; 15].

Раніше (у 2015–2016 рр.) розмір максимальної пенсії був прив’язаний до розміру мінімальної, тобто становив 10-кратний розмір останньої. Проте через зміни в законодавстві ця величина встановлюється управлінням ПФУ самостійно. Стосовно максимальної заробітної плати, то вона становить 17-кратне збільшення прожиткового мінімуму, і це максимальний розмір заробітної плати, з якої стягуватиметься ЄСВ. Відповідно, максимальний розмір заробітної плати не регулюється законодавчо [15].

За досліджуваний період зростає кожний з окреслених показників, але і з кожним роком збільшується індекс цін, який підтягує до себе зростання всіх показників. Цікавим є той факт, що мінімальний розмір пенсії не становить мінімальний розмір прожиткового мінімуму, хоча практично всі виплати з державного бюджету прив’язані до цієї величини. Тобто держава сама собі заперечує – є встановлений мінімум, за який, на думку посадовців, цілком реально прожити, а розмір мінімальної пенсії, яку отримує велика кількість громадян, не досягає цього мінімуму [16].

Існує безліч підходів до розрахунку показників, за допомогою яких можна визначити ефективність пенсійного забезпечення. Ефективність ПЗ кожного окремого громадянина можна встановити як відношення отриманої сукупності соціальних, матеріальних благ до кількості вкладених ресурсів, тобто це рівень життя пенсіонерів, їхня спроможність задовольнити свої потреби. Учені пропонують різну ієрархію першочергових потреб кожної людини. Найпоширенішою є піраміда потреб А. Маслоу, яка складається з 5 рівнів: фізіологічні

потреби; безпека; відпочинок з друзями та родичами; самоповага, впевненість та досягнення; самовираження, творчість. У зарубіжних країнах, наприклад, країнах Європейського союзу, розмір пенсії становить 600 євро, що дає змогу громадянам задовольнити кожну з наведених потреб. Щодо України, то розмір пенсії у середньому становить 50 євро, тобто пенсіонери можуть дозволити собі тільки деякі з них [17].

Загальноприйнятим показником рівня пенсій є коефіцієнт заміщення, тобто відношення середньої пенсії до середньої заробітної плати. При тому, що міжнародні зобов'язання України вимагають забезпечувати його на рівні 40 % [18]. Розглянемо, скільки ж становить цей показник в Україні протягом 2015–2019 рр. (табл. 3)

Таблиця 3

**Динаміка окремих соціально-економічних показників,
2015–2019 рр. (станом на 1 січня)**

Показник	2015	2016	2017	2018	2019
Середня валова заробітна плата, грн	4 195	5 183	7 104	8 865	9 223
Темп приросту, %	–	23.55	37.06	24.79	4.04
Середній розмір пенсії за віком, грн	1 573	1 690	1 809	2 557	2 648
Темп приросту, %	–	7.44	7.04	41.35	3.5
Коефіцієнт заміщення, %	37.49	32.60	25.46	28.84	28.71

Джерело: складено автором на основі даних [11; 14; 19].

З табл. 3 випливає, що з кожним роком зростають як середня заробітна плата, так і середній розмір пенсії. Найбільше зростання по заробітній платі відбулося в 2017 р. Щодо середнього розміру пенсії за віком, то найбільший темп приросту порівняно з попереднім періодом спостерігався в 2016 р.

Стосовно коефіцієнта заміщення, то тільки в 2015 р. та 2016 р. цей показник наближувався до норми (див. табл. 3). В інші роки він зменшувався, що вказує на недостатність пенсійного забезпечення у ці періоди. У 2017 р. цей коефіцієнт досяг найменшого значення, що свідчить про величезний розрив між середньою заробітною платою та ПЗ.

Дані табл. 3 свідчать також про те, що пенсійні виплати за аналізований період мають більш високий темп приросту, ніж заробітна плата. Проте ситуація зі зростанням кількості пенсіонерів та реформуванням пенсійної системи в цілому, нестабільна. Економічна ситуація в країні зумовила неможливість з боку ПФУ збільшувати рівень пенсій.

Таким чином, зростання всіх цих показників не є позитивними для ПЗ, адже попри збільшення обсягів пенсійних виплат, вони не дають змоги громадянам повноцінно жити та задовольняти свої потреби в повному обсягу.

Зважаючи на щорічне зростання дефіциту бюджету ПФУ, здійснено додаткові заходи реформування пенсійної системи, які передбачають поступове збільшення пенсійного віку, підвищення мінімального страхового стажу, необхідного для призначення пенсії, а також

введення обмежень для певних категорій пенсіонерів. З огляду на це, необхідним є аналіз ефективності пенсійного забезпечення населення України.

У процесі функціонування ПФУ акумулює доходи, за рахунок яких він має можливість покрити свої майбутні видатки. Доходи ПФУ є підґрунтям для функціонування пенсійної системи України, яка в свою чергу підтримує соціальний баланс у суспільстві. Проаналізувавши динаміку доходів ПФУ за 2015–2019 рр. (табл. 4), можна встановити значущість джерел його наповнення.

Таблиця 4

**Динаміка доходів Пенсійного фонду України
за 2015–2019 рр., млрд грн**

Джерело	2015	2016	2017	2018	2019	Темп приросту (2019 р. до 2015 р.)	
						%	млн грн
Власні надходження	169.88	111.70	158.91	202.08	241.75	42.3	71.87
Кошти державного бюджету України	94.81	142.59	133.46	150.09	193.11	103.7	98.29
Кошти фондів загально-обов'язкового державного соціального страхування	0.08	1.51	0.00003	0.0000001	–	–	–0.08
Усього доходів	266.54	266.54	293.24	353.95	434.96	63.2	168.42

Джерело: складено автором за даними [14].

Домінуючими джерелами наповнення ПФУ є власні надходження фонду, і протягом досліджуваного періоду відбулось збільшення цього виду надходжень на 42.3 % до позначки 241.75 млрд грн. Зокрема, це пов'язано з підвищенням темпів зростання фонду оплати праці, а отже, із збільшенням надходжень єдиного внеску.

Фінансове забезпечення ПФУ суттєво впливає на соціальну безпеку держави. Можна стверджувати, що збільшення дефіциту ПФУ призводить до зростання соціальної напруги в суспільстві. Покриття дефіциту бюджету ПФУ за рахунок коштів державного бюджету, яке протягом 2015–2019 рр. зросло на 3.7 %, призвело до зменшення витрат на інші, критично важливі статті: медичне забезпечення, освіту, оборону тощо.

Видатки у ПФУ враховують інтереси громадян та гарантують відповідні виплати (табл. 5). У 2019 р. вони зросли в 1.2 раза порівняно з 2018 р.

Пенсійна система України фінансово підтримується з боку держави. Як видно з табл. 5, дефіцит Пенсійного фонду стрімко зростає. Причинами дефіциту фахівці визначають: системне порушення принципу економічної залежності видатків споживання від отриманих доходів і ВВП; дисбаланс у рамках дохідної та видаткової частин бюджету ПФУ, що зумовлюється негативними демографічними чинниками та ін. [12; 13]. Для покриття дефіциту залучаються кошти не тільки

власне Пенсійного фонду, а й Державного бюджету України. Таким чином, єдиним джерелом балансування бюджету ПФУ є дотації з державного бюджету.

Таблиця 5

Динаміка видатків Пенсійного фонду України за 2015–2019 рр., млрд грн

Видатки за джерелом надходжень від:	2015	2016	2017	2018	2019	Темп приросту (2019 р. до 2015 р.)	
						%	млн грн
Власних надходжень	210.77	202.10	226.68	259.17	303.11	43.8	92.34
Коштів Державного бюджету України	54.84	51.35	67.80	99.44	132.84	142.3	78.00
Усього видатків, млн грн	265.67	253.45	291.48	358.61	435.94	64.1	170.28

Джерело: складено автором за даними [14].

У ПФУ спостерігається постійна тенденція невиконання плану як по доходах, так і по видатках (рис. 1, 2). Для того, щоб виконати плани, фонд бере позики, що потім тягне за собою збільшення видаткової частини [20].

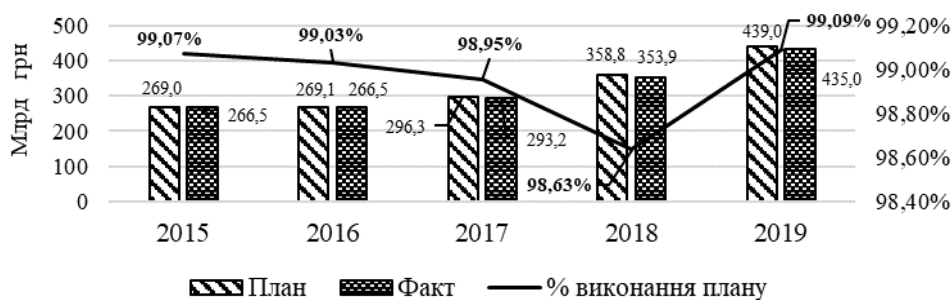

Рис. 1. Динаміка планових та фактичних показників доходів Пенсійного фонду України за 2015–2019 рр.

Джерело: складено автором за даними [14].

За результатами аналізу динаміки фактичних і планових показників доходів фонду встановлено, що протягом 2015–2019 рр. найнижчий відсоток виконання плану спостерігався у 2018 р. – на 4837.1 млн грн менший від запланованого (рис. 1).

За підсумками порівняння показників виконання плану і видатків встановлено, що відсоток виконання планових показників видаткової частини більший за дохідну. Протягом 2015–2019 рр. фактичні показники майже досягали 100 %, проте у 2017 р. план не виконано на 1.34 % або на 3 963 млн грн, що обумовлено зростанням 23 % видатків на виплати пенсій за віком та збільшенням адміністративних видатків на 26 %.

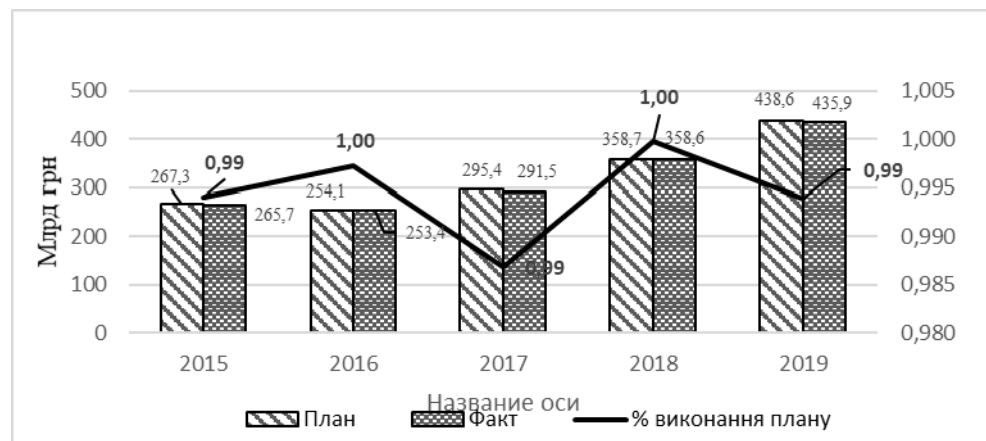

Рис. 2. Динаміка планових та фактичних показників видатків Пенсійного фонду України за 2015–2019 рр., млрд грн

Джерело: складено автором за даними [14].

Експерти виокремлюють чимало причин дефіциту коштів у ПФУ. Рахунковою палатою проаналізовано причини утворення дефіциту бюджету Пенсійного фонду та його покриття за рахунок коштів державного бюджету. За результатами аналізу встановлено, що зменшення у 2016 р. майже вдвічі розміру єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування (з 41% до 22%) і скасування його утримань із заробітної плати (доходу) застрахованих осіб призвело до недоотримання бюджетом ПФУ 96.4 млрд грн, у т. ч. 18.7 млрд грн унаслідок скасування утримань із заробітної плати. На зменшення сум власних надходжень також вплинули пільги зі сплати ЄСВ та заборгованість по ЄСВ [21]. До інших причин зростання дефіциту ПФУ можна віднести демографічний чинник, тобто зростання частки осіб пенсійного віку відносно економічно активного населення. Останні кілька років Україна пережила спад народжуваності, який означає, що вже через 10–15 років відбудеться скорочення молоді в 2 рази порівняно з населенням у віці 40+. Це вирок для солідарної пенсійної системи [21]. Не менш важливими чинниками зростання витрат ПФУ є повільне збільшення середньої заробітної плати, економічна та політична нестабільність.

Висновки. Результати проведеного дослідження свідчать, що бюджетні ресурси відіграють важливу роль у забезпеченні функціонування ПФУ. Поступове зростання відрахувань на покриття дефіциту Пенсійному фонду України з державного бюджету негативно впливає на розвиток економіки, що зумовлено функціонуванням в Україні застарілої солідарної системи пенсійного забезпечення. Попри реалізовані заходи реформування пенсійної системи (збільшення пенсійного віку, підвищення мінімального страхового стажу для призначення пенсії, введення обмежень для певних категорій пенсіонерів тощо), розвиток ПФУ продовжує характеризуватися дефіцитністю. Таким чином, сис-

тема пенсійного забезпечення потребує кардинального реформування, яке має бути спрямоване на формування бюджетної збалансованості й фінансової стійкості системи пенсійного страхування України, що буде в майбутньому слугувати підґрунтям соціальної безпеки суспільства держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 18.08.2020).
2. Крутова А. С., Кащена Н. Б., Бігдан І. А. Реформування пенсійної системи України в контексті сучасних загальносвітових тенденцій. *Проблеми економіки*. 2017. № 4. С. 108-116.
3. Кривошлик Т. Д. Вплив тенденцій соціального страхування на розвиток системи страхового захисту в Україні. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2018. № 12. С. 239-245.
4. Димніч О. В. Система соціального страхування та шляхи її удосконалення в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Київ, 2015. 33 с.
5. Демченко К. І. Регресійний аналіз впливу демографічних та економічних показників на стан пенсійного забезпечення різних країн світу. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2020. № 5. С. 183-189.
6. Закірова С. Накопичувальна пенсійна система: міжнародний досвід і світова практика. *Громадська думка про правотворення*. 2019. № 9 (174). С. 3-11.
7. Романченко Ю. О. Єдиний соціальний внесок з доходів фізичних осіб – підприємців: особливості нарахування та порядок сплати. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2018. Вип. 193. С. 290-298.
8. Гончар Г. П. Особливості справляння та адміністрування єдиного соціального внеску в Україні. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Вип. 4(15). С. 367-372.
9. Тулай О. І. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: особливості, тенденції та проблеми. URL: <http://sf.tneu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1024/1032> (дата звернення 18.08.2020).
10. Бренер А. В., Набатова Ю. О. Аналіз сучасного стану пенсійного забезпечення України з 2010 – 2015 рр. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4054> (дата звернення 25.03.2020).
11. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 26.04.2020).
12. Александрова Г. М. Фінансово-економічні й соціальні фактори та наслідки впровадження пенсійної реформи в Україні. *Молодий вчений*. 2016. № 3. С. 4-8. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=molv_2016_3_4 (дата звернення 23.03.2020).
13. Фінансові, соціальні та правові аспекти пенсійної реформи в Україні. Світовий досвід та українські реалії. Керівник проекту О. Піщуліна. 2017. URL: <http://razumkov.org.ua/uploads/article/2017-PENSII.pdf> (дата звернення 25.03.2020).

14. Пенсійний фонд України: офіційний сайт. URL: <https://www.pfu.gov.ua/category/events> (дата звернення: 25.03.2020).
15. Пенсійна реформа. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/pensijna-reforma> (дата звернення 26.04.2020).
16. Рудик В., Печенюк А. Пенсійне забезпечення сільського населення в умовах ринкової глобалізації. *Міжнародний науковий журнал*. 2019. Вип. 3-4. С. 133-140.
17. Радченко О. В., Тамм А. Є. Роль пенсійного забезпечення в системі соціальної безпеки держави. 2012. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-1/doc/5/02.pdf> (дата звернення: 25.03.2020).
18. Який середній рівень пенсій в Україні. URL: https://biz.ligazakon.net/ua/news/192616_yakiy-seredny-rven-pensyu-v-ukran (дата звернення: 17.07.2020).
19. Майбутнє Пенсійної Системи України. Адекватність, Охоплення та Стійкість. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/publication/wcms_735156.pdf (дата звернення: 14.07.2020).
20. Механізм формування бюджету Пенсійного фонду України. URL: <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/pfubudget.pdf> (дата звернення: 25.03.2020).
21. Федерація Професійних спілок України. Дефіцит ПФО поступово зменшується. URL: <http://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialne-strakhuvannya-i-pensijne-zabezpechennya/13721-defitsit-pensijnogo-fondu-ukrajini-postupovo-zmenshuetsya> (дата звернення: 25.07.2020).

Стаття надійшла до редакції 09.05.2020.

Romanovska Yu. Financial security of the Pension fund of Ukraine.

Background. The development of Ukraine as a socially oriented state presupposes observance of social guarantees for all citizens. The pension system in Ukraine is the main component of social protection of the population, because the social balance in society is maintained at pension benefits.

Analysis of recent research and publications proves that some aspects of the impact of demographic processes on the development of the pension system of Ukraine, the assessment of sources of financial support to the PFU need further research.

The **aim** of the article is to analyze the development of the pension system of Ukraine and highlight the problems of the Pension fund of Ukraine.

Materials and methods. Methods of comparison, graphic, table, economics and statistics method were used in the process of the research.

Results. The peculiarities of the population age structure in the pension provision of Ukraine are considered. It has been investigated that although the minimum pension is not the same as the minimum subsistence level, almost all payments from the state budget are linked to this value. A common indicator of the pensions level is the replacement ratio, the analysis of which demonstrates the size of the gap between salaries and pension benefits. It is determined that a constant tendency of non-fulfillment of the plan both in terms of income and expenses is observed in the Pension fund of Ukraine, which has a negative impact on the living standard of the citizens of retirement age.

Conclusion. The article argues that the pension system needs a radical reform, which should be aimed at forming the budget balance and financial stability of the pension insurance system of Ukraine, which will serve as a basis for society and the state social security in the future.

Keywords: pension provision, revenues and expenditures of the Pension fund, replacement ratio, pensioners, budget deficit of the Pension fund of Ukraine.

REFERENCES

1. Koncytucija Ukrai'ny [The Constitution of Ukraine]. № 254k/96-VR. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (data zvernennja 18.08.2020) [in Ukrainian].
2. Krutova, A. S., Kashhena, N. B., & Bigdan, I. A. (2017). Reformuvannja pensijnoi' systemy Ukrai'ny v konteksti suchasnyh zagal'nosvitovyh tendencij [Reforming of the pension system of Ukraine in the context of modern global trends]. *Problemy ekonomiky – The Problems of Economy*, 4, 108-116 [in Ukrainian].
3. Kryvoshlyk, T. D. (2018). Vplyv tendencij social'nogo strahuvannja na rozvytok systemy strahovogo zahystu v Ukrai'ni [The impact of social insurance trends on the development of the insurance protection system in Ukraine]. *BIZNES INFORM – Business Inform*, 12, 239-245 [in Ukrainian].
4. Dymnich, O. V. (2015). Systema social'nogo strahuvannja ta shljahy i'i' udoskonalennja v Ukrai'ni [The social insurance system and ways to improve it in Ukraine]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
5. Demchenko, K. I. (2020). Regresijnyj analiz vplyvu demografichnyh ta ekonomichnyh pokaznykiv na stan pensijnogo zabezpechennja riznyh kraj'n svitu [Regression analysis of the impact of demographic and economic indicators on the state of pensions in different countries]. *BIZNES INFORM – Business Inform*, 5. S. 183-189 [in Ukrainian].
6. Zakirova, S. (2019). Nakopychuval'na pensijna systema: mizhnarodnyj dosvid i svitova praktyka [Funded pension plan: international experience and world practice]. *Gromads'ka dumka pro pravo tvorenja – Public Opinion on Law Making*, 9 (174), 3-11 [in Ukrainian].
7. Romanchenko, Ju. O. (2018). Jedynyj social'nyj vnesok z dohodiv fizychnykh osib – pidprijemciv: osoblyvosti narahuvannja ta porjadok splaty [The single social payment from the incomes of individuals – entrepreneurs: the features of accrual and payment procedure]. *Visnyk Harkivs'kogo nacional'nogo tehničnogo universytetu sil's'kogo gospodarstva imeni Petra Vasylenka – Bulletin of Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture*. Is. 193. 290-298 [in Ukrainian].
8. Gonchar, G. P. (2018). Osoblyvosti spravljannja ta administruvannja jedynogo social'nogo vnesku v Ukrai'ni [The features of collection and administration of the single social payment in Ukraine]. *Shidna Jevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnja – Eastern Europe: Economy, Business and Management*. Is. 4(15). 367-372 [in Ukrainian].
9. Tulaj, O. I. Jedynyj vnesok na zagal'noobov'jazkove derzhavne social'ne strahuvannja: osoblyvosti, tendencii' ta problemy [Single payment on the obligatory state social insurance: features, tendencies and problems]. *sf.tneu.edu.ua*. Retrieved from <http://sf.tneu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1024/1032> (data zvernennja 18.08.2020) [in Ukrainian].
10. Brener, A. V., & Nabatova, Ju. O. Analiz suchasnogo ctanu pencijnogo zabezpechennja Ukrai'ny z 2010 – 2015 rr. [Analysis of the current state of pension provision in Ukraine from 2010 to 2015]. *www.economy.nayka.com.ua*. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4054> (data zvernennja 25.03.2020) [in Ukrainian].
11. Derzhavna sluzhba ctatyctyky Ukrai'ny: oficijnyj sajt [State Statistics Service of Ukraine: official website]. *www.ukrstat.gov.ua*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> (data zvernennja: 26.04.2020) [in Ukrainian].
12. Alekandrova, G. M. (2016). Financovo-ekonomichni j social'ni faktory ta naclidky vprovadzhennja pencijnoi' reformy v Ukrai'ni [Financial, economic and social factors and consequences of the implementation of pension reform in Ukraine]. *Molodyj vchenyj – Young Scientist*, 3, 4-8. Retrieved from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=molv_2016_3_4 (data zvernennja 23.03.2020) [in Ukrainian].

13. Financovi, social'ni ta pravovi aspekty pencijnoi' reformy v Ukraini. Cvitovyy dovid ta ukrai'nc'ki realii' (2017). [Financial, social and legal aspects of pension reform in Ukraine. World experience and Ukrainian realities]. Kerivnyk projektu O. Pishhulina. Retrieved from <http://razumkov.org.ua/uploads/article/2017-PENSII.pdf> (data zvernennja 25.03.2020) [in Ukrainian].
14. Pencijnyj fond Ukrainy: oficijnyj sajt [Pension Fund of Ukraine: official website]. www.pfu.gov.ua. Retrieved from <https://www.pfu.gov.ua/category/events> (data zvernennja: 25.03.2020) [in Ukrainian].
15. Pencijna reforma [Pension reform]. www.kmu.gov.ua. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/pensijna-reforma> (data zvernennja 26.04.2020) [in Ukrainian].
16. Rudyk, V., & Pechenjuk, A. (2019). Pencijne zabezpechennja sil's'kogo naceleennja v umovah rynkovoï globalizacii' [Pension provision of the rural population in the conditions of market globalization]. *Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal – International Scientific Journal*. Is. 3-4. 133-140 [in Ukrainian].
17. Radchenko, O. V., & Tamm, A. Je. (2012). Rol' pencijnogo zabezpechennja v cyctemi social'noi' bezpeky derzhavy [The role of pension provision in the social security system of the state]. Retrieved from <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-1/doc/5/02.pdf> (data zvernennja: 25.03.2020) [in Ukrainian].
18. Jakyj cerednij riven' pencij v Ukraini'ni [What is the average level of pensions in Ukraine?]. *biz.ligazakon.net*. Retrieved from https://biz.ligazakon.net/ua/news/192616_yakij-seredny-rven-pensy-v-ukran (data zvernennja: 17.07.2020) [in Ukrainian].
19. Majbutnje Pensijnoi' Systemy Ukrainy. Adekvatnist', Ohoplennja ta Stijkist' [The future of the pension system of Ukraine. Adequacy, coverage and sustainability]. www.ilo.org. Retrieved from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/publication/wcms_735156.pdf (data zvernennja: 14.07.2020) [in Ukrainian].
20. Mehanizm formuvannja bjudzhetu Pensijnogo fondu Ukrainy [The mechanism of budget formation of the Pension Fund of Ukraine]. feao.org.ua. Retrieved from <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/pfubudget.pdf> (data zvernennja: 25.03.2020) [in Ukrainian].
21. Federacija Profesijnyh spilok Ukrainy. Deficyt PFO postupovo zmenshujet'sja [Federation of Trade Unions of Ukraine. The PFU deficit is gradually decreasing]. www.fpsu.org.ua. Retrieved from <http://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialne-strakhuvannya-i-pensijne-zabezpechennja/13721-defitsit-pensijnogo-fondu-ukrajini-postupovo-zmenshuetsya> (data zvernennja: 25.07.2020) [in Ukrainian].